

70-річчя академіка В.П. Кухаря

26 січня 2012 р. виповнилося 70 років академіку Валерію Павловичу Кухарю – видатному хіміку, відомому екологу, організатору науки, громадському діячеві, директору Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України.

Після закінчення Дніпропетровського хіміко-технологічного інституту В.П. Кухар розпочав трудову діяльність інженером на виробництві. У 25 років він захистив кандидатську, а в 31 рік – докторську дисертацію. У 1975 р. очолив відділ хімії полігалогенорганічних сполук Інституту органічної хімії АН УРСР. Успішна наукова, науково-організаційна і виробнича діяльність ученого були високо оцінені науковою громадськістю – у 1978 р. він був обраний членом-кореспондентом АН УРСР і академіком-секретарем Відділення хімії та хімічної технології, а в 1985 р. – дійсним членом Академії наук УРСР. Протягом 1988–1993 рр.

Валерій Павлович обіймав посаду віце-президента НАН України, з 1978 р. є беззмінним директором створеного за його ініціативою Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України.

В.П. Кухар – вчений з надзвичайно широким колом наукових інтересів. Він визнаний фахівець у галузі тонкого органічного синтезу і біоорганічної хімії, засновник нового наукового напрямку – хімії біорегуляторних процесів, відомий дослідник екологічних проблем енергетики, процесів нафтопереробки і нафтохімії. В його активі – піонерські дослідження хімії поліхлоралкіламінів, трихлорфосфазополіхлоралканів, фосфоргалогенлідів, фтор- і бромпохідних “каркасних” вуглеводнів – адамантану, гомокубану, поліхлор- і полібромпіридинів, фтор- і фосфорвмісних аналогів амінокислот, низки природних речовин. Методами хімічного моделювання біологічних процесів науковою школою Валерія Павловича розпочато систематичні дослідження низькомолекулярних біорегуляторів і одержано результати, які дали змогу вперше з’ясувати важливі закономірності процесів регуляції в живій клітині, стали вагомим внеском у розвиток сучасної фізико-хімічної біології. Поєднання фізико-хімічних і фізіологічних досліджень, використання методів штучного інтелекту дозволило В.П. Кухарю зі співробітниками висунути та обґрунтувати гіпотезу про стереотипні механізми біорегуляції на субклітинному рівні, запропонувати методи комп’ютерного прогнозування біологічної активності нових сполук, що відкрило нові можливості спрямованого синтезу. Важливим внеском у розвиток біоорганічної хімії стала запропонована Валерієм Павловичем стратегія асиметричного синтезу елементоорганічних аналогів природних сполук різної будови, зокрема, фторо- і фосфорвмісних амінокислот, фторованих поліенів, хіральных синтонів для їх отримання.

Професором В.П. Кухарем зроблено вагомий внесок у створення першого в історії СРСР і України оригінального протруйника насіння Сульфокарбату-К, високоефективного українського антимикотика Теобон-дитіомікоциду, в розробку високоефективних екологічно чистих регуляторів росту рослин нового покоління. За участі В.П. Кухаря визначено нові напрями, шляхи і конкретні заходи щодо поліпшення роботи нафтодобувних комплексів України, розроблено Концепцію розвитку нафтопереробки та нафтохімії в Україні, проводяться дослідження зі створення високоефективних каталізаторів для нафтопереробної промисловості України.

Плідну творчу працю академік В.П. Кухар органічно поєднує з напруженою науково-організаційною та громадською діяльністю. В найскладніші часи становлення нашої держави він очолював Комісію з питань ядерної політики та екологічної безпеки при Президентові України, Українське хімічне товариство, Малу академію наук, Українське відділення Всесвітньої лабораторії, Український комітет з програми ЮНЕСКО “Людина і біосфера”, Координаційну раду з пріоритетного напрямку розвитку науки і техніки “Охорона навколишнього природного середовища”. Був заступником голови Комісії з питань науки та науково-технічної політики при Президентові України, голови постійнодіючої Комісії АН УРСР з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, голови бюро науково-технічної ради Державної комісії з питань оборонно-промислового комплексу України, також був членом групи ядерної безпеки при Європейському банку реконструкції та розвитку, Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, експертної ради НАТО з питань цивільних наукових і технологічних досліджень, Ради генеральних конструкторів при Кабінеті Міністрів України.

Нині Валерій Павлович напружено працює в Групі ядерної безпеки при Європейському банку реконструкції та розвитку (Лондон), міжнародній наглядовій групі при Європейському банку реконструкції та розвитку з проблеми Чорнобильського об’єкта “Укриття” (Лондон), науковій раді Організації із заборони хімічної зброї (Гаага), у Всесвітній федерації вчених, адміністративній раді Центру наукової культури (Італія), численних урядових і міжнародних комісіях, радах, комітетах, редколегіях багатьох наукових журналів, є заступником голови Національної комісії з радіаційного захисту населення України, очолює Державний фонд фундаментальних досліджень.

Учений-енциклопедист В.П. Кухар – автор понад 600 наукових публікацій, у тому числі ґрунтовних монографій “Екотехнологія. Оптимізація промислової технології”, “Хімія біорегуляторних процесів”, “Fluorine-Containing Amino Acids”, “Comprehensive Risk Assessment of Chernobyl accident consequences”, “Aminophosphonic and Aminophosphinic Acids. Chemistry and Biological Activity”, “Достижения энергетики и защита окружающей среды”, “Ресурсосбережение и энергохимическое использование нефти”, понад 70 патентів і авторських свідоцтв на винаходи. Серед учнів Валерія Павловича – більше 30 кандидатів і докторів наук.

В.П. Кухар – лауреат премії ім. А.І. Кіпріанова НАН України, Державної премії України в галузі науки і техніки, премії Міжнародної федерації вчених “TERNI SAN VALENTINO. UN ANNO D’AMORE”, заслужений діяч науки і техніки України. Його заслуги в розвитку науки відзначено численними урядовими нагородами, відзнакою UNEP “GLOBAL-500”.

Валерій Павлович Кухар – дослідник, відданий своїй справі, глибоко інтелігентна, дуже доброзичлива, яскрава і цікава особистість.

Щиро вітаючи Валерія Павловича з Ювілеєм, наукова громадськість зичить йому доброго здоров’я, творчої наснаги і творчого довголіття.